

“Безкомпромісний лицар національної ідеї”.

До 155-річчя від дня народження українського письменника

Бориса Грінченка.

Борис Дмитрович Грінченко

(9 груд. 1863 – 23 квіт. 1910)

Український письменник, педагог, лексикограф, літературознавець, етнограф, історик, публіцист, громадсько-культурний діяч. Псевдоніми Бориса Грінченка: Василь Чайченко, Л. Яворенко, П. Вартовий, Б. Вільховий, Перекотиполе, Гречаник.

Народився Борис Дмитрович Грінченко **9 грудня 1863 року** на хуторі Вільховий Яр Харківської губернії (тепер Сумська область), в родині збіднілих дрібнопомісних дворян.

З 1874 по 1879 рік Борис Грінченко навчається у Харківському реальному училищі, де зближується з народницькими гуртками. За поширення заборонених царським урядом видань його заарештовують і кілька місяців тримають в ув'язненні.

Після звільнення Борису Дмитровичу довелося залишити навчання і самому почати заробляти на прожиття.

Народився Борис Дмитрович Грінченко **9 грудня 1863 року** на хуторі Вільховий Яр Харківської губернії (тепер Сумська область), в родині збіднілих дрібнопомісних дворян.

З 1874 по 1879 рік Борис Грінченко навчається у Харківському реальному училищі, де зближується з народницькими гуртками. За поширення заборонених царським урядом видань його заарештовують і кілька місяців тримають в ув'язненні.

Після звільнення Борису Дмитровичу довелося залишити навчання і самому почати заробляти на прожиття.

Здобута самоосвіта дозволила Б. Грінченку скласти іспити на звання народного вчителя при Харківському університеті.

З 1881 року починається його освітньо-педагогічна діяльність, яка тривала до **1893 року**. Вчителював він у селах Харківщини, Сумщини, Катеринославщини. Багато пише, регулярно друкуються в журналах та альманахах.

Виходять у світ його поетичні збірки “Пісні Василя Чайченка” (1884 р.), “Під сільською стріхою” (1886 р.), “Під хмарним небом” (1893 р.), “Пісні та думи” (1895 р.), “Хвилини” (1903р.).

З 1894 року Борис Дмитрович працює в Чернігівському губернському земстві. За час роботи у земстві Б. Грінченко пише діалогію “Серед темної ночі” (1901 р.), і “Під тихими вербами” (1902 р.), публікує п’єси “Лісні зорі” (1897 р.), “Нахмарило” (1897 р.), “Степовий гість” (1898 р.), “Серед бурі” (1899 р.), “На громадській роботі” (1901 р.).

Б. Грінченко був людиною надзвичайно працелюбною. Будучи справжнім патріотом видає “Етнографічні матеріали, зібрані в Чернігівській і сусідніх з нею губерніях” у трьох томах (1895—1899 рр.), “З вуст народу” (1900 р.), “Література українського фольклору (1777—1900)” (1901 р.).

У 1902 році письменник перебирається до Києва. Тут разом з дружиною Марією Загірною він трудиться над укладанням вершинної своєї праці — чотиритомного “Словаря української мови” (1907—1909рр.). Цю визначну роботу було відзначено академічною премією.

Підірване задавненим туберкульозом здоров’я письменника (наслідки харківського ув’язнення) не витримало такого напруженого, безперервного

ритму. Останньою краплею його життєвого випробування стала смерть дочки Насті та її малорічного сина. Різде загострення хвороби змусило письменника вирушити на лікування до Італії.

6 травня 1910 року Грінченко помер в м. Оскендалетті. Поховано Б. Грінченка в Києві, на Байковому кладовищі.

Твори Бориса Грінченка :

1. **Вибрані твори** : в 2 т. Т. 1 / Б. Грінченко. – Київ : ІНТЕЛЕКТ-АРТ, 2008. – 448 с.
2. **Вибрані твори** : в 2 т. Т. 1 / Б. Грінченко ; [упоряд. І. І. Пільгук, В. В. Яременко]. – Київ : Вид-во АН УРСР, 1963. – 604 с.
3. **Вибрані твори** : в 2 т. Т. 2. Повісті. Драматичні твори / Б. Грінченко ; [упоряд. І. І. Пільгука, В. В. Яременка]. – Київ : Вид-во АН УРСР, 1963. – 592 с.
4. **Вибрані твори** / Б. Д. Грінченко ; упоряд., передм., приміт. П. Хропка. – Київ : Дніпро, 1987. – 464 с. : іл.
5. **Вибрані твори** : вірші, оповідання / Б. Д. Грінченко ; упоряд., вступ. ст. і прим. В. Ф. Погребенника. – Львів : Каменяр, 2004. – 192 с. : іл.
6. **Казки** : для молод. шк. віку / Б. Грінченко ; худож. Г. Журновська та К. Музика. – Київ : Веселка, 1990. – 76 с. : іл.
7. **Лесь, преславний гайдамака** : віршовані оповідання, легенди та казки : для молод. і серед. шк. віку / Б. Д. Грінченко ; упоряд. та передм. В. Шевчука. – Київ : Веселка, 1991. – 138 с. : іл.
8. **На безпросвітній путі** : про українську школу / Б. Грінченко ; вступ. сл., пер., наук. редакція С. Болтівця // Дивослово. – 1994. – № 1. – С. 36–39.
9. **Під тихими вербами** : вибрані твори / Б. Д. Грінченко ; упоряд. та приміт. Т. Г. Третяченко ; худож. оформл. К. В. Щепкіної. – Київ : Рад. шк., 1991. – 496 с.
10. **Поезії. Повісті. Оповідання** / Б. Грінченко ; [уклад. А. Я. Бельдій]. – Київ : Наук. думка, 2002. – 432 с.
11. **Поет жіночого горя** : [про укр. письменницю Ганну Барвінок] / Б. Грінченко // Історичний календар 2003 / упоряд.: А. Денисенко, С. Грабар, П. Орленко. – 2003. – Вип. 9. – С. 234–244. – Бібліогр. в кінці ст.

12. **Сам про себе** (автобіографія Грінченко) / Б. Грінченко // Слово і час. – 2015. – № 5. – С. 93–107.
13. **Серед темної ночі** : повість / Б. Грінченко. – Вінніпег, Ман : Укр. видавнича спілка в Канаді, 1929. – 168 с. – (Немає титульної сторінки, немає 4-х останніх сторінок).
14. **Твори**. Т. 1. Поетичні твори. Оповідання. Повісті / Б. Д. Грінченко. – Київ : Наук. думка, 1990. – 640 с.
15. **Твори**. Т. 2. Повісті. Драматичні твори / Б. Д. Грінченко. – Київ : Наук. думка, 1991. – 608 с.
16. **Хата**. Ч. 8 / Б. Грінченко. – 2-ге вид. – Нью-Йорк : ОКО, 1965. – 24 с.
17. **Якої нам треба школи** (скорочено) / Б. Д. Грінченко // Історія української школи і педагогіки : хрестоматія / за ред. В. Г. Кременя; [упоряд.: О. О. Любар]. – Київ, 2005. – С. 275–287.
18. **Якої нам треба школи** / Б. Грінченко // Хроніка 2000 : укр. культуролог. альманах / редкол. : Ю. Буряк (голов. ред.), М. Жулинський, В. Загорій [та ін.]. – Київ, 2007. – Вип. 71 : Україна освітня : історія, персоналії, поступ. – С. 720–733.

Життєвий і творчий шлях Бориса Грінченка :

19. **Безкомпромісний** лицар національної ідеї. До 140-річчя від дня народження Б. Г. Грінченка (1863–1910) // Календар знаменних і пам'ятних дат. – 2003. – № 4. – С. 54–61.
20. **Богданець-Білоskalенко Н.** Біографічні нариси Бориса Грінченка як джерело вивчення історії української літератури ХІХ ст / Н. Богданець-Білоskalенко // Українська мова і література в школах України. – 2018. – № 5. – С. 38–41.
21. **Борис Грінченко** // Українська література : імена і долі письменників : методичні поради : в 3-х частинах / [упоряд. Н. М. Гаєвська ; заг. ред. В. Я. Неділька] ; НУ ім. Т. Шевченка. – Київ, 2001. – С. 56–63.
22. **Борис Грінченко** (1863–1910) // Усі українські письменники : біограф. нарис, літ.-худ. огляд, перелік основних творів, л-ра для додаткового користув., термінологічний словник / [упоряд.: Ю. І. Хізова, В. В. Щоголева]. – Харків, 2005. – С. 230–236. – Бібліогр. в кінці ст.

23. **Борис Грінченко** // Українська література. Імена і долі письменників : методичні поради в 3-х частинах / Нац. ун-т ім. Т. Шевченка; [упоряд.: Н. М. Гаєвська, Л. Н. Монастирецький]. – Київ, 2001. – С. 56–62. – Без підп.
24. **Вовк О.** Борис Грінченко та проблеми розвитку української дитячої літератури : художнє вираження етнокультурної кореневості : монографія / О. В. Вовк. – Дрогобич : [ВВ ДДПУ ім. І. Франка], 2014. – 168 с.
25. **Вовк О.** Борис Грінченко як теоретик і критик української дитячої літератури / О. Вовк // Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський зб. наук. праць молодих вчених ДДПУ ім. І. Франка. – Дрогобич, 2013. – Вип. 7. – С. 150–159.
26. **Вовк О.** Сіяч національної ниви : до 150-річчя від дня народження Б. Грінченка / О. В. Вовк, О. Ф. Химин. – Дрогобич : Посвіт, 2013. – 112 с.
27. **Гаєвська Л.** Б. Грінченко і художня еволюція української прози / Л. О. Гаєвська // Радянське літературознавство. – 1989. – № 1. – С. 50–61.
28. **Глобенко М.** Грінченко Борис (1863–1910) : [письм., гром. і пед. діяч, публіцист, фольклорист і мовознавець] / М. Глобенко, Ю. Шевельов // Енциклопедія українознавства : словникова частина II. – Львів, 1993. – Т. 2 : Перевидання в Україні : Го–Зер. – С. 440–441. – Бібліогр. в кінці ст.
29. **Гнідан Л.** Борис Грінченко / О. Д. Гнідан, Л. С. Дем'янівська // Історія української літератури ХІХ століття (70–90-ті роки) : підруч. для студ. філолог. спец. ВНЗ : у 2-х кн. – Київ, 2002. – Кн. 1. – С. 430–463.
30. **Голобородько Я.** Інтелектуал, письменник, науковець [Б. Грінченко] / Я. Голобородько // Українська література в загальноосвітній школі. – 2005. – № 10. – С. 4–7.
31. **Голобородько Я.** Письменник, просвітитель, учений. ("Широкий діапазон творчості" Б. Грінченка) / Я. Голобородько // Вісник Національної академії наук України. – 2004. – № 11. – С. 57–63.
32. **Гончаренко А.** Від душі до душі (світ природи Бориса Грінченка у творах для дітей) : навч.-метод. посіб. / А. М. Гончаренко. – Київ : Слово, 2015. – 176 с.
33. **Грінченко Борис** (псевд. – Василь Чайченко та ін. ; 1863–1910) : [письменник, фольклорист, лексикограф, педагог, видавець, вчений і громад.-культ. діяч] // Енциклопедія українознавства для школярів і студентів : історія : культура : народознавство : діаспора : географія / В. В. Оліфіренко,

С. М. Оліфіренко, Т. В. Оліфіренко, Л. В. Оліфіренко ; [гол. ред. О. В. Кейлін]. – Донецьк, 1999. – С. 89–90. – Без підп.

34. **Грінченко Борис Дмитрович** (27.11(9.12).1863–23.04(6.05).1910) : [видатний укр. письмен., громад.-політ. діяч, фольклорист, мовознавець і педагог] // Довідник з історії України : (А–Я) : посіб. для серед. загальноосв. закл. / за ред. І. Підкови, Р. Шуста. – К., 2001. – С. 180. – Без підп.

35. **Губарев В. Б.** Грінченко / В. К. Губарев // Історія України : довідник школяра і студента. – Донецьк, 2004. – С. 328–329.

36. **Губарев В. Б.** Грінченко / В. К. Губарев // Історія України : універс. ілюстр. довід. / [Губарев В. К. ; пер. з рос. Б. М. Губаревої ; худож. О. К. Перепелиця]. – Донецьк, 2008. – С. 248.

37. **Дунаєва Л.** Безкомпромісний лицар національної ідеї : до дня вшанування пам'яті Б. Д. Грінченка / Л. Дунаєва // Рідна школа. – 2011. – № 3. – С. 55–60.

38. **Єременко О.** Трансформація художніх засобів і форм інформаційної компресії в малій прозі Б. Грінченка / О. Єременко // Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. – 2009. – № 3. – С. 12–14.

39. **Єсипенко Д.** Ливанський кедр на вітрах історії : літературна творчість Бориса Грінченка у критиці ХХ ст. / Д. Єсипенко // Дивослово. – 2014. – № 1. – С. 40–43. – Продовж. Поч. 2013. – № 12. – Бібліогр. в кінці ст.

40. **Єсипенко Д.** Коли автор і редактор – однодумці: до історії публікації художніх текстів Бориса Грінченка в "Киевской старине" / Д. Єсипенко // Київська старовина. – 2012. – № 4. – С. 112–122. – Бібліогр. в кінці ст.

41. **Єсипенко Д.** У пошуках справедливості: архівні свідчення про звільнення Бориса Грінченка із Чернігівської губернської земської управи / Д. Єсипенко // Слово і час. – 2016. – № 7. – С. 95–105. – Бібліогр. в кінці ст.

42. **Зінченко Ж.** Б. Грінченко. Життєвий і творчий шлях. "Каторжна" : паспорт твору / Ж. Зінченко // Бібліотечка "Дивослова". – 2017. – № 3. – С. 18–20.

43. **Кіщенко І.** Промінь добра. До 145-річчя від дня народження Бориса Грінченка / І. Кіщенко // Українська культура. – 2008. – № 12. – С. 13–14.

44. **Коваленко О.** Борис Дмитрович Грінченко (пс. – Василь Чайченко, Іван Перекотиполе) (1863–1910) / О. Коваленко // Українська Муза :

Поетична антологія: Т.1 / [Під ред. О.Коваленка]. – Буенос Айрес, 1973. – Т. 1. – С. 242–243. – Бібліогр. в кінці ст.

45. **Коломієць Н.** Художня своєрідність моделювання портретів у малій прозі Бориса Грінченка / Н. Коломієць // Наукові записки Тернопільського нац. пед. університету ім. В. Гнатюка : Серія : Літературознавство. – Тернопіль, 2005. – Вип. 16 (XVI). – С. 49–55. – Бібліогр. в кінці ст.

46. **Кононенко П. П.** Борис Грінченко / П. П. Кононенко // Українська література : підр. для підготовки мол. спец. / П. П. Кононенко, М. І. Дубина, І. О. Ладоня ; [ред. Н. А. Симоненко]. – Київ, 1993. – С. 114–125.

47. **Кутняк І.** Борис Грінченко – сподвижник української національної ідеї / І. Кутняк // Проблеми вивчення творів Івана Франка і його сучасників у початковій школі : матер. Міжнар. наук.-практ конференції. – Дрогобич, 2002. – С. 159–162. – Бібліогр. в кінці ст.

48. **Лебедєв Ю.** Борис Грінченко / Ю. І. Лебедєв, Ф. С. Кислий // Нові імена в програмі з української літератури : посібн. для вчителя / упоряд. В. Я. Неділько. – Київ, 1993. – С. 58–70.

49. **Левчик Н.** Речник відродження. (До 130-річчя з дня народження Б. Грінченка) / Н. Левчик // Київ. – 1993. – № 12. – С. 104–106.

50. **Левчик Н.** Борис Грінченко (1863-1910) : [письмен., педагог, літературозн., лексикограф, фольклорист, історик, публіцист, видавець і громад.-культ. діяч] / Н. В. Левчик // Історія української літератури ХІХ століття : у 2-х кн. : підр. для студ. спец. ВНЗ. – Київ, 2006. – Кн. 2. – С. 444–474. – Бібліогр. в кінці ст.

51. **Левчик Н.** Грінченко Борис Дмитрович (27.11(09.12).1863 – 23.04(06.05).1910) : [письм., педагог, літературозн., фольклорист, мовозн. і гром.-культ. діяч] / Н. В. Левчик // Енциклопедія Сучасної України. – Київ, 2006. – Т. 6 : Го–Гю. – С. 508–509. – Бібліогр. в кінці ст.

52. **Лєснова В.** Засоби вираження оцінки в художніх творах Бориса Грінченка / В. Лєснова // Українська мова. – 2015. – № 1. – С. 111–116. – Бібліогр. в кінці ст.

53. **Матяш І.** Світло згаслої зірки... (Борис Грінченко та Іван Череватенко) / І. Матяш // Пам'ять століть. – 2000. – № 1–2. – С. 54–62.

54. **Маценко Г.** Живе відчуття доби : славетні гості Львова: Король Август III, Король Август II, Венцель-Карл-Вольфганг Блюменбах, Віллі Бурместер,

Іван Чабаненко, Іван Драч, Степан Гаєвський, Борис Грінченко / Г. Маценко // Дзвін. – 2016. – № 6. – С. 145–153.

55. **Мовчун А.** "Кожна річ має в собі частинку мого я..." : музей Бориса Грінченка в Києві / А. Мовчун // Дивослово. – 2011. – № 9. – С. 58–61.

56. **Мовчун А.** Борис Грінченко як біограф Євгена Гребінки / А. Мовчун // Українська мова й література в сучасній школі. – 2012. – № 3. – С. 63–65.

57. **Мовчун А.** Борис Грінченко: нові життєписні факти : 150 років від дня народження / А. Мовчун // Українська мова й література в сучасній школі. – 2013. – № 1. – С. 7–10.

58. **Мовчун А.** Борис Грінченко в Києві: адреси, життя і діяльність / А. Мовчун // Українська мова й література в сучасній школі. – 2012. – № 7–8. – С. 21–24.

59. **Мовчун А.** Борис Грінченко у спогадах / А. Мовчун // Українська мова й література в сучасній школі. – 2013. – № 7–8. – С. 31–36.

60. **Мовчун А.** Борис Грінченко: феномен великого трударя / А. Мовчун // Дивослово. – 2010. – № 5. – С. 44–49. – Бібліогр. в кінці ст.

61. **Мовчун А.** Коли хоронили Бориса Грінченка / А. Мовчун // Українська мова і література в школах України. – 2015. – № 4. – С. 11–17. – Бібліогр. в кінці ст.

62. **Мовчун А.** Невідомий Борис Грінченко: з нових архівних досліджень / А. Мовчун // Дивослово. – 2017. – № 12. – С. 48–52.

63. **Мовчун А.** Унікальна українська родина Бориса і Марії Грінченків / А. Мовчун // Початкова школа. – 2010. – № 4. – С. 63–65.

64. **Нартов В.** Борис Грінченко / В. Нартов // Видатні особистості України : факти : документи : оцінки / В. В. Нартов ; [гол. ред. С. С. Скляр, ред. Г. В. Сологуб]. – Харків, 2007. – С. 122–127.

65. **Неживий О.** "Скільки сили я там положив!". Роки життя Бориса Грінченка на Луганщині / О. Неживий // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2009. – № 6. – С. 117–120.

66. **Олійник М.** В поті чола. До 100-річчя з дня народження Бориса Грінченка / М. Олійник // Дніпро. – 1963. – № 12. – С. 117–124.

67. **Охріменко П.** "Серце, зотлієє з муки". (До 125-річчя від дня народження Б. Д. Грінченка) / П. Охріменко // Вітчизна. – 1988. – № 12. – С. 158–160.
68. **Павлів І.** Майстерне відтворення психології дитячої душі в оповіданні "Дзвоник". Значення творчості Бориса Грінченка в історії української літератури / І. Павлів // Дивослово. – 2010. – № 10. – С. 14–19.
69. **Погрібний А.** Час зникнення міфів : [про українського письменника Б. Грінченка] / А. Погрібний // Всесвіт. – 1988. – № 12. – С. 132–138. – Бібліогр. в підрядк. прим.
70. **Погрібний А.** "Більше працював, ніж жив". До 125-річчя народж. Б. Грінченка / А. Погрібний // Київ. – 1988. – № 11. – С. 138–144.
71. **Погрібний А.** Життя і творчість Бориса Грінченка / А. Погрібний // Дивослово. – 1994. – № 3. – С. 6–13.
72. **Погрібний А.** Борис Грінченко. Нарис життя і творчості / А. Г. Погрібний. – Київ : Дніпро, 1988. – 268 с.
73. **Погрібний А.** Борис Грінченко в літературному русі кінця ХІХ–ХХ ст. Питання ідейно-естетичної еволюції. / А. Г. Погрібний. – Київ : Либідь, 1990. – 232 с.
74. **Поліщук Я.** Культурницька місія Бориса Грінченка / Я. Поліщук // Українська мова і література в школах України. – 2014. – № 1. – С. 3–7. – Бібліогр. в кінці ст.
75. **Пономарьов П.** Полеміка М. Драгоманова з Б. Грінченком / П. Пономарьов // Українське літературознавство : міжвідомчий республік. зб. – Львів, 1966. – Вип. 2. – С. 73–78.
76. **Процюк С.** "Більше працював, ніж жив..." (До 125-річчя з дня народження Бориса Грінченка) / С. Процюк // Українська мова і література в школі. – 1988. – № 12. – С. 3–6.
77. **Скрипник П.** Грінченко Борис Дмитрович (09.12(27.11).1863 – 06.05(23.04).1910) : [письм., педагог, мовозн., етнограф, громад. діяч] / П. І. Скрипник // Енциклопедія історії України. – Київ, 2005. – Т. 2 : Г–Д. – С. 206–207. – Бібліогр. в кінці ст.
78. **Сокирко О.** Борис Грінченко / О. Г. Сокирко // Видатні постаті в історії України (ІХ–ХІХ ст.) : короткі біографічні нариси : історичні та

художні портрети / В. І. Гусєв, В. П. Дрожжин, Ю. О. Калінцев, О. Г. Сокирко ; [ред. В. В. Вороніна]. – Київ, 2002. – С. 351–353.

79. **Степаненко Н.** Невтомний "робітник на українському полі". Борис Грінченко / Н. Степаненко // Рідний край / Полтавський держ. пед. ун-т. – 2012. – № 2 (27). – С. 248–252.

80. **Чубукова Т.** Матеріали до курсу за вибором "Визначні постаті України": Борис Грінченко / Т. Чубукова // Історія в школах України. – 2009. – № 12(100). – С. 21–24.

81. **Шаян В.** Життя і творчість Бориса Грінченка : з нагоди століття з дня його народження) / В. Шаян // Літературологія : зб. наук. праць : до 70-річчя від дня народж. Василя Іванишина. – Дрогобич, 2013. – Вип. 1. – С. 229–244.

82. **Юрченко О.** "Праця не згине між людьми даремне...". До 125-х роковин від дня народження Б. Грінченка / О. Юрченко // Прапор. – 1988. – № 12. – С. 166–172.

83. **Яременко В.** Більше працював, ніж жив... (До 125-річчя від дня народження Б. Д. Грінченка) / В. Яременко // Дніпро. – 1988. – № 12. – С. 123–136.

84. **Яременко В.** Мобілізація класиків літератури на боротьбу з російським фашизмом : йдеться про перші три видання в "Бібліотеці Українського воїна", де першим із класиків у добровольці записався Тарас Шевченко, за ним Василь Симоненко і Борис Грінченко / В. Яременко // Українська літературна газета. – 2015. – 5 черв. (№ 11). – С. 4–5.

85. **Яценко М.** Грінченко Борис Дмитрович (27.XI (9.XII) 1863 – 23.IV (6.V) 1910) : [укр. письм., педагог, літературозн., лексикограф, етнограф, історик, публіцист, видавець, гром.-культ. діяч] / М. Т. Яценко // Українська літературна енциклопедія : в 5 т. – Київ, 1988. – Т. 1 : А–Г. – С. 498–499. – Бібліогр. в кінці ст.

86. **Нлобенко М.** Hrinchenko Borys = Глобенко М. Грінченко Борис / М. Нлобенко // Енциклопедія України / ed. by V. Kubijovyc. – Торонто ; Лондон, 1988. – Т. 2 : G – K. – С. 241–242. – Текст англ. м.

Епістолярій Б. Грінченка :

87. **"... Віддати зумієм себе Україні"** : листування Трохима Зінківського з Борисом Грінченком / вст. ст., археограф. передм., упорядк., комент., приміт., підгот. текстів, додатки, добір ілюстр. матер. С. С. Кіраль ; Укр.

Вільна АН у США ; НАН України ; Ін-т літ. ім. Т. Г. Шевченка. – Київ – Нью-Йорк : б. в., 2004. – 520 с.

88. **Гребницька О.** "Більше працював, ніж жив...". Вивчення життєвого і творчого шляху Б. Грінченка за листами та спогадами сучасників / О. Гребницька // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2009. – № 4. – С. 34–44.

89. **"Дякую, що показав мені багато помилок"**: із листування Т. Зінківського та Б. Грінченка // Урок української. – 2005. – № 11–12. – С. 28–34.

90. **Кіраль С.** Мова як чинник самоідентифікації українського народу. (На матеріалі епістолярію Трохима Зінківського і Бориса Грінченка) / С. Кіраль // Дивослово. – 2006. – № 9. – С. 57–50.

91. **Мовчун А.** "Цілую твої ніженьки. Твій Борис..." : інтимна поезія Бориса Грінченка в листах до дружини / А. Мовчун // Українська мова і література в школах України. – 2014. – № 10. – С. 10–13. – Закінч. Поч. – 2014. – № 9. – С. 4–8.

Борис Грінченко як мовознавець, фольклорист і перекладач :

92. **Винник В.** Борис Грінченко і процес становлення єдиної української літературної мови / В. О. Винник // Мовознавство. – 2014. – № 6. – С. 13–23.

93. **Вовк О.** Перекладацька діяльність Бориса Грінченка та Марії Загірньої / О. Вовк // Збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. – Дрогобич, 2012. – Вип. 1. – С. 272–276. – Бібліогр. в кінці ст.

94. **Євтушенко С.** Борис Грінченко – перекладач / С. Євтушенко // Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. – 2016. – № 5. – С. 9–13. – Бібліогр. в кінці ст.

95. **Копиленко Н.** З історії "Словаря української мови" Бориса Грінченка / Н. Б. Копиленко // Українська мова і література в школі. – 1990. – № 7. – С. 60–63.

96. **Кузик Г.** "Lorelei" ["Лорелай"] Генріха Гайне в українських перекладах / Г. Кузик // Романтизм у культурній генезі : матеріали міжнар. конференції "Німецький романтизм і європейська культура ХХ століття". – Дрогобич, 1998. – С. 108–114. – Бібліогр. в кінці ст.

Про переклад Б. Грінченка.

97. **Кузьменко Н.** "Українська граматики" Б. Грінченка – один із перших шкільних підручників з читання на національній основі / Н. Кузьменко // Початкова школа. – 2012. – № 12. – С. 56–57.
98. **Лаборева О.** Славетні імена. Біографічні довідки про видатних українських мовознавців / О. Лаборева // Українська мова та література. – 2014. – Листопад. – № 21. – С. 32–41.
Б. Грінченко як мовознавець.
99. **Пономаренко Г.** Веснянки у поезії М. Шашкевича і Б. Грінченка: порівняльний аспект / Г. Пономаренко // Шашкевичіана : збірник наук. праць. – Львів–Вінніпег, 2004. – Вип. 5–6 : "Русалка Дністрова" у всеукр. та світ. вимірі.; "Руська трійця" у контексті визвольних змагань і нової укр. літ-ри. – С. 35–40. – Бібліогр. в кінці ст.
100. **Сапсаєнко Л.** Фольклорні традиції в історичній драматургії Бориса Грінченка / Л. Сапсаєнко // Українська література в загальноосвітній школі. – 2012. – № 10. – С. 41–42.
101. **Сиваченко М.** Сторінки історії української літератури фольклористики / М. Є. Сиваченко // Літературознавчі та фольклористичні розвідки / М. Е. Сиваченко. – Київ, 1974. – С. 287–294.
102. **Сиваченко М.** Античернечий анекдот у записнику І. Рудченка і в басєчних обробках І. Крилова, Л. Глібова та Б. Грінченка / М. Є. Сиваченко // Сторінки історії Української РСР. – Київ, 1990. – С. 99–115.
103. **Солоїденко Г.** Словнику Грінченка – 100 років / Г. Солоїденко // Бібліотечний вісник. – 2007. – № 4. – С. 40–44.
104. **Стріха М.** Перекладацька діяльність родини Бориса Грінченка / М. Стріха // Слово і час. – 2013. – № 7. – С. 94–100.
105. **Тищенко О.** "Словарь української мови" за ред. Б. Д. Грінченка у зведеному реєстрі української лексики: формування словотвірних гнізд / О. Тищенко // Українська мова. – 2015. – № 1. – С. 103–110. – Бібліогр. в кінці ст.
106. **Хоптяр А.** Поезія "свободи і кохання" Гайнріха Гайне в перекладах і творчому осмисленні Бориса Грінченка / А. Хоптяр // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства : зб. наук. праць. – Ужгород, 2011. – Вип. 16. – С. 321–325.

Педагогічні погляди Б. Грінченка :

107. **Антонець Н.** Грінченко Борис Дмитрович (1863–1910) : [письменник, педагог, мовознавець, громадський діяч, голова київської "Просвіти"] / Н. Б. Антонець // Українська педагогіка в персоналіях : у 2-х кн. : навч. посіб. для студ. ВНЗ / за ред. О. В. Сухомлинської. – Київ, 2005. – Кн. 1 : X–XIX ст. – С. 437–448. – Бібліогр. в кінці ст.
108. **Антонець Н.** Сторінка педагогічного грінченкознавства радянської доби / Н. Б. Антонець // Шлях освіти. – 2011. – № 3. – С. 24–28.
109. **Артемова Л.** Педагогічний доробок Бориса Грінченка / Л. В. Артемова // Історія педагогіки України : підруч. для студ. вищ. пед. навч. закл. / Л. В. Артемова. – Київ, 2006. – С. 252–257.
110. **Борис Дмитрович Грінченко** : [педагогічні погляди Б. Грінченка] // Персоналії в історії національної педагогіки. 22 видатних українських педагоги : підруч. для студ. вузів / МОН України ; Під. заг. ред. А. М. Бойко. – Київ, 2004. – С. 339–362.
111. **Веркалець М.** Педагогічні ідеї Б. Д. Грінченка / М. М. Веркалець. – Київ : Знання, 1990. – 48 с.
112. **Грицик М.** Народознавчий напрямок педагогічно-просвітницької та культурно-громадської роботи Бориса Грінченка / М. Грицик // Проблеми вивчення творів Івана Франка і його сучасників у початковій школі : Матер. Міжнар. наук.-практ конференції. – Дрогобич, 2002. – С. 154–158. – Бібліогр. в кінці ст.
113. **Грінченко М.** Школи, де вчителював Борис Грінченко / М. Грінченко // Шлях освіти. – 1998. – № 4. – С. 47–50.
114. **Євтушенко С.** Образ народного вчителя у творчості Б. Грінченка / С. Євтушенко // Українська література в загальноосвітній школі. – 2012. – № 4. – С. 6–8.
115. **Клименко Н.** Борис Грінченко і Настя Грінченко: до питання про патріотичне виховання / Н. Клименко // Історія і суспільствознавство в школах України : теорія та методика навчання. – 2013. – № 11. – С. 6–8.
116. **Левітас Ф.** Використання творчої спадщини Бориса Грінченка в навчально-виховному процесі / Ф. Левітас, Н. Клименко // Історія і суспільствознавство в школах України : теорія та методика навчання. – 2013. – № 12. – С. 3–7. – Бібліогр. в кінці ст.

117. **Матвійчук О.** Педагогічна спадщина Бориса Грінченка у бібліотечних фондах / О. Матвійчук // Українська мова й література в сучасній школі. – 2013. – № 1. – С. 11–13.

118. **Неживий О.** Актуальний для сучасної школи : (національно-патріотичне виховання у педагогічній спадщині Бориса Грінченка) / О. Неживий // Слово Просвіти. – 2013. – 19–25 груд. (№ 50). – С. 12, 13.

119. **Огнев'юк В.** Великий Просвітитель України : до ювілею Бориса Грінченка / В. Огнев'юк // Рідна школа. – 2014. – № 1–2. – С. 3–11.

120. **Пантюк М.** Роль вчителя в процесі національно-патріотичного виховання молоді у педагогічних поглядах Б. Грінченка та С. Русової / М. Пантюк // Молодь і ринок. – Дрогобич, 2007. – № 3–4 (26–27) : березень–квітень. – С. 45–47.

121. **Стецюк С.** Особистісний підхід Бориса Грінченка до творення образу вчителя в повісті "Непокірний" / С. Стецюк // Українська мова та література. – 2016. – Січень. – № 1–2. – С. 71–73. – Бібліогр. в кінці ст.

122. **Чорновіл В.** Борис Грінченко на ниві народної освіти / В. Чорновіл // Твори в десяти томах / В. Чорновіл. – Київ, 2002. – Т. 1 : Літературознавство. Критика. Журналістика. – С. 64–74.

Б. Грінченко в художній літературі, сценарії та уроки :

123. **Білокура Н.** Борис Грінченко: відомий і невідомий : сценарій вечора / Н. Білокура // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2013. – № 1. – С. 24–29.

124. **Коваленко М.** Знедолене дитинство в оповіданнях Бориса Грінченка "Украла", "Дзвоник", "Сестриця Галя", "Батько та дочка" : урок позакласного читання, 10-й клас / М. Коваленко // Українська мова та література. – 2014. – Жовтень. – № 20. – С. 28–32. – Бібліогр. в кінці ст.

125. **Корнієнко О.** "Казки, казки...у світі їх багато..." : уроки позакласного читання у 5 класі з вивчення українських народних казок і казок Бориса Грінченка / О. Корнієнко // Дивослово. – 2016. – № 6. – С. 10–14.

126. **Кузьмінець О.** Не згубити набутки минулих поколінь : діячі культурно-освітньої організації "Просвіта" М. Драгоманов, І. Франко,

Б. Грінченко, В. Барвінський, В. Науменко / О. Ц. Кузьмінець, О. Цапо // Рідна школа. – 1998. – № 11. – С. 15–18.

127. **Малієнко Ю.** Використання творчої спадщини Б. Грінченка на уроках історії України у 9–10 класах : навч.-метод. матеріали / Ю. Малієнко, О. Трухан // Історія і суспільствознавство в школах України : теорія та методика навчання. – 2013. – № 11. – С. 3–5. – Бібліогр. в кінці ст.

128. **Охріменко Н.** Утвердження милосердя, доброти в оповіданні Бориса Грінченка "Украла" : урок / Н. Охріменко // Українська література в загальноосвітній школі. – 2014. – № 2. – С. 32–34.

129. **Павлова О.** "Хай кожен так собі співає, як хто зуміє і здолає..." : конспект уроку за байкою Б. Грінченка "Сорока" / О. Павлова // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2005. – № 1. – С. 19–22.

130. **Пастух Р.** Борис Грінченко : вірш / Р. Пастух // Великі і відомі : сто історичних образків : [збірка]. – Дрогобич, 2010. – С. 157–158.

131. **Риженко А.** Борис Грінченко. "Батько та дочка". Урок-психологічне дослідження з позакласного читання : урок позакласного читання, 10-й клас / А. Риженко, О. Риженко // Українська мова та література. – 2014. – Грудень. – № 24. – С. 40–43.

132. **Савєнко Е.** Любов до ближнього, якою вона була і має бути сьогодні? : за оповід. А. Ю. Тесленка "Любов до ближнього" та Б. Д. Грінченка "Дзвоник", урок-круглий стіл, 8-й клас / Е. Савєнко // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2013. – № 15. – С. 19–23.

133. **Скалига О.** Борис Грінченко. Майстер малої прози : урок укр. літ / О. Скалига // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2012. – № 11. – С. 5–8.

134. **Скоробагатько О.** Патріотичне виховання на уроках літератури рідного краю. Урок № 1. Борис Грінченко "Олеся" : урок вивчення нового матеріалу, 7 клас / О. Т. Скоробагатько // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2015. – № 33. – С. 28–30.

135. **Уманська Т.** Літературно-мистецькій альманах "Промінь добра". Присвячено Борису Грінченку : 11 клас / Т. Уманська // Українська мова та література. – 2013. – № 1–2. – С. 23–29.

136. **Хаустова С.** Життя, творчість, наукова і громадська діяльність Бориса Грінченка : урок-проект / С. Г. Хаустова // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2017. – № 16–18. – С. 55–61.

137. **Цуканова Н.** Борис Грінченко "Каторжна". Проблема насильства над дітьми : розробка уроку, 10-й клас / Н. Цуканова // Українська мова та література. – 2016. – Грудень. – № 23–24. – С. 9–13.

138. **Щебетовська І.** Вартовий рідного слова : літературний вечір, присвячений Б. Грінченку / І. Щебетовська // Українська мова та література. – 2013. – № 23. – С. 9–14. – Бібліогр. в кінці ст.

139. **Щербина І.** Борис Грінченко "Каторжна" : урок укр. літ. : 10 кл. : аналіз худ. твору / І. В. Щербина // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2018. – № 10–11. – С. 21–25.

Вшанування пам'яті Б. Грінченка : ювілеї, музеї.

140. **Копиленко Н.** До ювілею подружжя Грінченків / Н. Б. Копиленко // Шлях освіти. – 1998. – № 4. – С. 45–46.

141. **Не** цілком ювілейне. З нагоди 135-річчя Бориса Грінченка // Слово і час. – 1998. – № 12. – С. 9–14.

142. **Павленко Н.** Меморіальний музей Б. Грінченка / Н. В. Павленко // Енциклопедія Сучасної України / Гол. ред. кол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів та ін. – Київ, 2006. – Т. 6 : Го–Гю. – С. 508. – Бібліогр. в кінці ст.

143. **Стецюк Н.** Вартовий криниці слова золотого. Фотонарис із музею Бориса Грінченка / Н. Стецюк, Л. Суворова // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2009. – № 4. – С. 112–116.

Виконала : провід. бібліотекар Кивацька Р. Д.